

Chankowski, Stanisław

Nabytki Archiwum PAN w 1976 roku

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 22/3, 617-622

1977

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Stanisław Chankowski
(Warszawa)

NABYTKI ARCHIWUM PAN W 1976 ROKU

Zgodnie z zapowiedzią ogłoszoną w „Kwartalniku Historii Nauki i Techniki” nr 3 z 1976 r. podaję kolejną informację o materiałach źródłowych dotyczących historii nauki i techniki które wzbogaciły zbiory Archiwum PAN w r. 1976 — zarówno w Warszawie, jak i w jego Oddziałach w Krakowie, Poznaniu i Zabrzu¹.

ARCHIWUM PAN W WARSZAWIE

W zakresie materiałów pochodzenia kancelaryjnego uzyskano księgę protokółów posiedzeń Wydziału (Zarządu) Bratniej Pomocy Słuchaczy Politechniki Lwowskiej z lat 1904—1906 [ok. 0,02 mb., sygn. I-4 (9)], a także materiały Polskiej Akademii Nauk przekazane z jej placówek naukowych i innych komórek organizacyjnych (ok. 45 mb.).

W zakresie materiałów pochodzenia prywatnego pozyskano papiery:
— profesora Państwowej Służby Archiwalnej, Piotra Bańkowskiego (1885—1976), z zakresu archiwistyki i historii. Ta obszerna i cenna spuścizna (ok. 6,30 mb., sygn. III-217) na mocy zawartej w testamencie Zmarłego klauzuli, nie podlega jednak udostępnianiu jeszcze przez 10 lat, tj. do r. 1986.

— profesora Katolickiego Uniw. Lubelskiego, Ludwika Górskiego (1894—1945), z zakresu ekonomii politycznej. Jest to maszynopis niepublikowanej, napisanej w latach 1942—1944 pod pseudonimem: Kazimierz Mazur pracy pt. *Przebudowa ustroju rolnego w Polsce po II wojnie światowej* (ok. 0,02 mb., sygn. 130).

— prof. Uniw. Warszawskiego i Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Romana Kobendzy (1886—1955), z zakresu botaniki, ekologii, dendrologii i fitosocjologii. Są to notaty z badań terenowych środowiska leśnego, głównie doliny Wisły, puszczy Kampińskiej i Parku Narodowego na wyspie Wolin (ok. 0,12 mb., sygn. 131).

— profesora Szkoły Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie, Kazimierza Libery (1905—1975), z zakresu prawa międzynarodowego. Są to mikrofilmy i fotokopie opracowań, wydawnictw źródłowych i inwentarzy z bibliotek i archiwów francuskich, dotyczących prawa handlowego i konsularnego w średniowieczu i czasach nowożytnych. Zawierają przywileje, zarządzenia i traktaty związane z handlem lewantyńskim oraz z Afryką Płn. prowadzonym przez miasta włoskie i francuskie (ok. 0,16 mb., sygn. III-218).

¹ Przy opracowaniu powyższych informacji autor korzystał z notat przygotowanych przez pracowników Archiwum PAN do nowego wydania *Przewodnika po zespołach i zbiorach Archiwum PAN* (w druku).

— Aleksandra Mazarackiego, ostatniego prezesa Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego. Jest to — dokonane przez niego — opracowanie dziejów tego Towarzystwa w latach 1825—1950, z uwzględnieniem okresu ostatniej wojny. Zawiera ono także odpisy i fotokopie niektórych dokumentów oraz fotografie malowideł ściennych znajdujących się przed ostatnią wojną w Sali Zebrań Ogólnych gmachu Towarzystwa przy ul. Kredytowej w Warszawie (ok. 0,07 mb., sygn. 132).

— Pawła Pajderskiego (1872—1938), 3 bruliony wspomnień z podróży na Celebes (1896—1897), z pracy w kopalniach złota na Celebesie, Sumatrze i w Chinach (1898—1913) oraz ponownego pobytu na Sumatrze (1913—1920) ok. 0,03 mb., sygn. 133).

— docenta w Instytucie Historii Kultury Materialnej PAN, Stanisława Pazyry (1904—1971), z zakresu historii miast mazowieckich, m.in. niepublikowaną pracę o Warce, również niepublikowaną bibliografię Mazowsza i Podlasia doprowadzoną do r. 1963, materiały dotyczące różnorodnej działalności organizacyjno-naukowej, dokumenty osobiste i korespondencję (ok. 13 mb., sygn. III—219).

— docenta Uniw. Poznańskiego, Romana Spychalskiego (1904—1941), z zakresu chemii fizycznej. Jest to ocalona z powstania warszawskiego, niepublikowana praca pt. *Koloidyka. Chemia i fizyka koloidów* wraz z dołączoną nową wersją przygotowaną do druku przez D. Rostafińską. Ponadto życiorys i charakterystyka działalności naukowej autora wraz z jego fotografią (ok. 0,10 mb., sygn. 134).

— profesora Uniw. Warszawskiego i dyrektora Instytutu Sztuki PAN, członka PAN — Juliusza Starzyńskiego (1906—1975), z zakresu historii sztuki. Obszerna spuścizna zawiera m.in. niedrukowane prace, wykłady, wykaz najważniejszych wydarzeń artystycznych z lat 1916—1952, fotografie dzieł sztuki, opinie, materiały działalności w Association Internationale des Critiques d'Art (m.in. dotyczące konferencji AICA w Warszawie w 1970 r., dokumenty osobiste, bibliografię prac J. Starzyńskiego, autobiografię, dziennik pobytu w Paryżu w 1965 r. (ok. 5,20 mb., sygn. III—220).

— profesora i kierownika Zakładu Prakseologii PAN, Jana Zieleniewskiego (1901—1973), z zakresu nauki o organizacji i zarządzaniu oraz ekonomiki handlu zagranicznego. Oprócz prac i artykułów, spuścizna zawiera materiały dotyczące działalności jej twórcy jako przymusowego zarządcy majątków książąt Hohenlohe i von Pless na Śląsku, dyrektora przedsiębiorstwa „Varimex”, a także materiały dydaktyczne z okresu pracy w Uniw. Łódzkim, Szkole Głównej Planowania i Statystyki i Politechnice Warszawskiej oraz związane z działalnością organizacyjno-naukową w licznych komitetach, radach i towarzystwach naukowych; nadto korespondencję z uczonymi krajowymi i zagranicznymi, wreszcie wspomnienia z działalności polityczno-gospodarczej na Śląsku w okresie międzywojennym i pracy w „Społem” podczas okupacji (ok. 1,25 mb., sygn. III—221).

Ponadto pozyskano materiały dodatkowe do posiadanych już wcześniej:

— dra Stanisława Kaczorowskiego (1888—1971), filozofia, listy do zbioru jego korespondencji (ok. 0,01 mb., sygn. III—199).

— docenta Wyższej Szkoły Sztuki Plastycznych we Wrocławiu, Rudolfa Krzywca, pracę pt. *Pochwała pedagogiki* (Wrocław 1975) i *Funkcja, struktura i organizacja plastyki wyobrażającej* (Wrocław 1968);

obie nakładem autora, maszynopisy powielane (ok. 0,02 mb., sygn. 111).

— dra Ludwika Ręgorowicza (1888—1970), przedwojennego działacza oświatowego *Wspomnienia śląskie i poznańskie* (ok. 0,03 mb., sygn. III—111).

— profesora Uniw. Warszawskiego, Stanisława Srokowskiego (1872—1950), geografia, materiały do zyciorysu, *Myśli i uwagi* oraz materiały dotyczące działalności społecznej Marii Srokowskiej wdowy po profesorze, na terenie Srokowa, miejscowości nazwanej tak dla uczczenia zasług S. Srokowskiego (ok. 0,03 mb., sygn. III—22).

— dalsze zyciorysy uczonych do kartoteki zyciorysów członków Akademii Umiejętności, Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk, zebranych przez dra Andrzeja Sródkę i Pawła Szczawińskiego (ok. 0,02 mb.).

ARCHIWUM PAN — ODDZIAŁ W KRAKOWIE

W zakresie materiałów pochodzenia kancelaryjnego pozyskano dalszą, niewielką partię akt Polskiej Akademii Umiejętności (ok. 0,03 mb.) oraz partię materiałów (ok. 0,20 mb.) z placówek naukowych i innych jednostek organizacyjnych Oddziału PAN w Krakowie.

W grupie materiałów pochodzenia prywatnego pozyskano papiery:

— profesora Uniw. Mikołaja Kopernika i Uniw. Jagiellońskiego, Zygmunta Czernego (1888—1974), prace z zakresu filologii romańskiej, ze szczególnym uwzględnieniem języka staroprowansalskiego, wykłady, głównie z okresu lwowskiego oraz materiały wszechstronnej działalności uczonego w środowiskach Lwowa, Torunia i Krakowa z lat 1916—1975. (ok. 21 mb., sygn. K. III—43).

— profesora Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie, Mariana Tyrowicza, z zakresu historii Polski; są to prace, artykuły, wykłady, odczyty i wypisy źródłowe dotyczące Wielkiej Emigracji, Wiosny Ludów, Galicji w XIX w., a także materiały działalności dydaktycznej, pracy zawodowej oraz korespondencja (ok. 2,10 mb., sygn. K. III—46).

— profesora Uniw. Jagiellońskiego, dyrektora Instytutu Badań Literackich PAN, członka PAN, Kazimierza Wyki (1910—1975); obejmują one obszerną spuściznę z zakresu historii literatury polskiej i krytyki literackiej: prace naukowe, artykuły, wykłady, recenzje, opinie, referaty, przemówienia, dokumentację powojennych wydarzeń życia kulturalnego, w których K. Wyka uczestniczył, materiały do historii życia literackiego i nauki o literaturze w Polsce po II wojnie światowej, materiały dotyczące obchodów 600-lecia Uniw. Jagiellońskiego, udziału w II Kongresie Nauki Polskiej oraz w Kongresie Kultury Polskiej, w pracach Instytutu Badań Literackich, korespondencje, dokumenty osobiste (ok. 7 mb., sygn. K. III—44).

Nadto materiały dodatkowe do już posiadanych:

— dr Jadwigi Dianni z zakresu historii nauki, a zwłaszcza historii matematyki: bibliografię piśmiennictwa polskiego w zakresie historii matematyki z okresu 1559—1975, artykuły, korespondencje, materiały biograficzne z lat 1903—1911 oraz rodzinne i obce (ok. 0,30 mb., sygn. K. III—21).

— profesora Uniw. Jagiellońskiego, członka PAU, Władysława Kotwicza (1872—1944), z zakresu orientalistyki, zwłaszcza mongolistyki:

Prace naukowe m.in. o Józefie Kowalewskim, *Orientaliści polscy*; notatki do wykładów, materiały statystyczno-ekonomiczne dotyczące Mongolii, korespondencja z lat 1925—1936, odpisy korespondencji W. Kotwicza z Biblioteki Akademii Nauk w Wilnie, materiały dotyczące działalności w Rosji oraz na Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie, dokumenty osobiste, życiorys, bibliografia prac W. Kotwicza i zbiór wycinków dotyczących jego osoby (ok. 1,20 mb., sygn. K. III—19).

ARCHIWUM PAN — ODDZIAŁ W POZNANIU

W zakresie materiałów pochodzenia urzędowego pozyskano materiały *Wielkopolskiego słownika biograficznego* (ok. 0,40 mb.). Z akt Polskiej Akademii Nauk wpłynęły materiały Pracowni Paleozoologii Bezkęgowców w Poznaniu (ok. 0,10 mb.).

W zakresie materiałów pochodzenia prywatnego pozyskano spuścizny:

— profesora Uniw. Poznańskiego, członka Akademii Nauk Lekarskich, Franciszka Chłapowskiego (1846—1923), lekarza i przyrodnika: materiały rodowe z 1847 r., listy do matki z lat 1857—1863, fragmenty korespondencji rodzinnej oraz pamiętnika z okresu gimnazjalnego, a także diariusza z lat dojrzałych, notatki filozoficzne, uwagi o wyborze zawodu lekarza, artykuł *O przesądzie w medycynie*, życiorys W. Szokalskiego (ok. 0,03 mb., sygn. P. III—60).

— profesora Uniw. im. A. Mickiewicza i Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu, Zygmunta Pietruszczyńskiego (1886—1965), z zakresu nauk rolniczych, głównie hodowli roślin pastewnych. Tych zagadnień dotyczą prace naukowe, materiały działalności na obu uczelniach oraz związane ze współpracą z Instytutem Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa, Wydziałem V PAN, a zwłaszcza Instytutem Przemysłu Włókien Łykowych i innymi instytucjami. Okresu przedwojennego dotyczą materiały związane ze współpracą ze Studium Rolniczym Uniw. Stefana Batorego w Wilnie oraz Instytutem Naukowym Gospodarstwa Wiejskiego w Bydgoszczy. Występują też sprawozdania z doświadczeń prowadzonych w Generalnym Gubernatorstwie w latach 1940—1942 (ok. 2 mb., sygn. P. III—61).

— profesora Uniw. im. A. Mickiewicza, Stefana Saskiego (1888—1974), z zakresu językoznawstwa i historii literatury. Są tu materiały do słownika języka polskiego XVI w., *Słownika Adama Mickiewicza* (m.in. protokoły posiedzeń Komitetu Redakcyjnego tegoż Słownika), *konspekty ćwiczeń i seminariów*, wykłady z gramatyki, recenzje i polemiki, a także materiały rodzinne z lat 1915—1956, korespondencja powojenna, m.in. listy od Wacława Lednickiego (ok. 0,80 mb., sygn. P. III—62).

Nadto materiały dodatkowe:

— profesora Uniw. Warszawskiego i Uniw. Wrocławskiego im. B. Bieruta, Stanisława Helsztyńskiego (filologia polska i angielska) — dalsze materiały do kolekcji jego papierów (ok. 0,45 mb., sygn. P. III—52).

— profesora Uniw. Poznańskiego, członka PAU i PAN, historyka Zygmunta Wojciechowskiego (1900—1955); są to: egzemplarz korektowy napisanej przezeń w 1939 r. części podręcznika dla liceów pt. *Zagadnienia życia współczesnego* (fragment — *Państwo jako forma or-*

ganizacji narodu. Podstawy organizacyjne Państwa Polskiego oraz materiały dotyczące działalności naukowej i społecznej (ok. 0,17 mb., sygn. P. III—8).

Nadto depozyt materiałów profesora Uniw. im. A. Mickiewicza, Józefa Witkowskiego (1892—1976), z zakresu astronomii i geofizyki (ok. 6 mb).

ARCHIWUM PAN — ODDZIAŁ W ZABRZU

W r. 1976 Oddział przejął akta placówek naukowych i innych komórek organizacyjnych PAN z terenu Śląska (ok. 3 mb.).

